
16. Bez większych zmian.

Wybory do sejmiku województwa warmińsko-mazurskiego w 2024 roku

DOI: 10.71433/2025.89.5.16

Tomasz Gajowniczek¹

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

Praca opublikowana na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 4.0 Międzynarodowe (CC BY 4.0).
Skrócona treść licencji na <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Cytuj jako: Gajowniczek T., *Bez większych zmian. Wybory do sejmiku województwa warmińsko-mazurskiego w 2024 roku*, [w:] R. Alberski, M. Cichosz, D. Szczepański (red.), *Gra o regiony 2024. Wybory do sejmików województw w Polsce*, Wałbrzych 2025, s. 243-255.

16.1. Sytuacja polityczna w sejmiku 2018–2024

Ustawowe wydłużenie kadencji samorządów najpierw do pięciu lat², a następnie o kolejne pół roku³, oznaczało prawie sześć lat pracy radnych i – w jej trakcie – dwie elekcje parlamentarne.

Wybory sejmikowe w 2018 r. w skali województwa wygrała Koalicja Obywatelska (KO), osiągając ponad 162 tys. głosów (czyli 30,4%), co przełożyło się na 12 mandatów. Na drugim miejscu znalazło się Prawo i Sprawiedliwość (PiS), które powiększyło swój elektorat do 150 tys. głosów, co dało tej partii 28,15% głosów i 11 mandatów. Przegranym okazało się Polskie Stronnictwo Ludowe (PSL), które utraciło połowę swoich mandatów w sejmiku. Także komitet SLD Lewica Razem utracił jedyny mandat⁴.

W październiku 2019 r. odbyły się wybory parlamentarne. Jeden radny – Robert Gontarz z PiS, okręg nr 2 – uzyskał mandat posła i jego miejsce w sejmiku zajęła Magdalena Palińska⁵, która startowała z czwartej pozycji, ale uzyskała trzeci wynik (3873 głosy). Do sejmu kandydowała także Wioletta Ślaska-Zyśk, wicemarszałek poprzedniej kadencji, jednak parlamentarzystką nie została i w listopadzie 2019 r. odeszła z PSL, pozostając

¹ ORCID: 0000-0003-1939-6407.

² *Ustawa z dnia 11 stycznia 2018 r. o zmianie niektórych ustaw w celu zwiększenia udziału obywateli w procesie wybierania, funkcjonowania i kontrolowania niektórych organów publicznych*, Dz.U. 2018, poz. 130.

³ *Ustawa z dnia 29 września 2022 r. o przedłużeniu kadencji organów jednostek samorządu terytorialnego*, Dz. U. 2022, poz. 2418.

⁴ T. Gajowniczek, *Wygrał koalicjant PSL-u. Wybory do sejmiku województwa warmińsko-mazurskiego*, [w:] R. Alberski, M. Cichosz (red.), *Gra o regiony' 2018. Wybory do sejmików województw*, Wrocław 2020, s. 249-250.

⁵ *Postanowienie nr 592/2019 Komisarza Wyborczego w Olsztynie I z dnia 6 listopada 2019 r. w sprawie obsadzenia mandatu radnego*, Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz., poz. 5319.

radną, ale bez przynależności klubowej⁶. W czerwcu 2022 r. zrezygnowała z mandatu⁷ i w jej miejsce radnym został Marek Szter⁸ (drugi na liście, 2316 głosów). Warto zaznaczyć, że w 2014 r. Szter również był radnym „awaryjnym” – prawo do objęcia mandatu przysługiwało Stanisławowi Trzaskowskiemu, który jednak wybrał urząd burmistrza Dobrego Miasta.

Kolejne zmiany w składzie sejmiku nastąpiły po wyborach parlamentarnych zarządzonych na dzień 15 października 2023 r. Marszałek województwa Gustaw Marek Brzezina (PSL-Trzecia Droga) został wybrany senatorem XI kadencji i w konsekwencji przestał pełnić funkcje samorządowe. Zwolniony mandat powinien przypaść Zbigniewowi Ziejewskiemu (druga pozycja, ale trzeci wynik – 3761 głosów). Kandydat ten jednak został posłem i mandat radnego przypadł kolejnemu z listy – Stanisławowi Żelichowskiemu⁹, który był wystawiony na trzeciej pozycji i głosowało na niego 3679 osób. Członkini zarządu województwa Joanna Piotrowska (Koalicja Obywatelska), wybrana do sejmiku z okręgu nr 5, została senatorem i jej miejsce zajęła Katarzyna Sobiech¹⁰, która była umieszczona na drugiej pozycji, ale uzyskała trzeci wynik (4240 głosów). Z kolei Stanisław Gorczyca (KO), który w 2019 r. bezskutecznie starał się o fotel senatorski, w 2023 r. uzyskał mandat poselski. Jego miejsce zajęła Katarzyna Królak¹¹ (Nowoczesna), która zdobyła 2547 głosów, osiągając czwarty wynik listy. Lepszy od niej rezultat uzyskała Ewa Dembek, która zmarła w 2021 r.¹²

Ogółem parlamentarzystami zostało czworo radnych – jeden w wyborach 2019 r. i troje w elekcji z 2023 r., odbywającej się tuż przed końcem kadencji sejmiku (nie licząc radnego *in spe* Z. Ziejewskiego). Na koniec kadencji w sejmiku było o jedną kobietę więcej niż pierwotnie (teraz było ich dziesięć). Klubowy podział mandatów nie uległ zmianie. Natomiast w klubie Koalicji Obywatelskiej dwie radne reprezentowały Nowoczesną – K. Królak i Teresa Astramowicz-Leyk.

⁶ A. Piedziewicz, *Była wicemarszałek województwa opuszcza szeregi Polskiego Stronnictwa Ludowego*, <https://radioolsztyn.pl/byla-wicemarszalek-wojewodztwa-opuszcza-szeregi-polskiego-stronnictwa-ludowego/01481501> [dostęp: 1.07.2024].

⁷ *Postanowienie nr 17/2022 Komisarza Wyborczego w Olsztynie I z dnia 3 czerwca 2022 r. w sprawie stwierdzenia wygaśnięcia mandatu radnego Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego*, Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz., poz. 2652. Ślaska-Zyśk w 2024 r. zdobyła mandat w wyborach do Rady Miasta Olsztyna z ramienia Koalicji Obywatelskiej.

⁸ *Postanowienie nr 27/2022 Komisarza Wyborczego w Olsztynie I z dnia 27 czerwca 2022 r. w sprawie obsadzenia mandatu radnego Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego*, Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz., poz. 2978.

⁹ *Postanowienie nr 233/2023 Komisarza Wyborczego w Olsztynie I z dnia 27 października 2023 r. w sprawie obsadzenia mandatu radnego Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego*, Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz., poz. 5170.

¹⁰ *Postanowienie nr 235/2023 Komisarza Wyborczego w Olsztynie I z dnia 27 października 2023 r. w sprawie obsadzenia mandatu radnego Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego*, Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz., poz. 5172.

¹¹ *Postanowienie nr 234/2023 Komisarza Wyborczego w Olsztynie I z dnia 27 października 2023 r. w sprawie obsadzenia mandatu radnego Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego*, Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz., poz. 5171.

¹² *Zmarła Ewa Dembek*, https://portal.brodnica.pl/aktualnosc-3590-zmarla_ewa_dembek.html [dostęp: 2.07.2024].

Wskutek nowego rozdania parlamentarnego nastąpiły zmiany we władzach województwa. Na początku kadencji marszałkiem był G.M. Brzezina¹³ (PSL), jego zastępcami byli Miron Sycz i Marcin Kuchciński (obaj PO), zaś skład zarządu uzupełniały Sylwia Jaskulska (PSL) i J. Piotrowska (PO)¹⁴. Jak wskazano wyżej, z zarządu odeszli, obejmując mandaty senatorskie, Brzezina i Piotrowska. Sejmik na nowego marszałka wybrał dotychczasowego zastępcę Marcina Kuchcińskiego¹⁵, za którym głosowało 19 radnych. M. Kuchciński jednak był przedstawicielem Koalicji Obywatelskiej (PO), zatem zachwiany został dotychczasowy układ. Po objęciu przez Kuchcińskiego funkcji marszałka zwolnione miejsce zastępcy przypadło Jaskulskiej, a dwa wakuujące miejsca w zarządzie obsadzono kandydatami PSL. Byli to: Maria Bąkowska, która dotychczas pracowała jako sekretarz powiatu olsztyńskiego, a w wyborach do sejmiku kandydowała z listy Trzeciej Drogi (TD), oraz Bogdan Bartnicki, który w przeszłości był m.in. radnym powiatu ostródzkiego, a ostatnio pracował w urzędzie marszałkowskim na stanowisku dyrektorskim¹⁶. W ten sposób dokonano nowego podziału miejsc w zarządzie województwa – Platforma Obywatelska miała dotychczas trzy miejsca, w tym dwóch wicemarszałków, a teraz otrzymała marszałka, ale jedno miejsce oddała Polskiemu Stronnictwu Ludowemu. PSL utratę marszałka zrekompensowało sobie ponad miesiąc później, kiedy wojewodą warmińsko-mazurskim został mianowany ludowiec Radosław Król¹⁷.

16.2. Listy kandydatów

W wyborach do sejmiku w październiku 2023 r. w okręgu nr 34 wygrało Prawo i Sprawiedliwość (cztery mandaty), przed Koalicją Obywatelską (trzy mandaty) i Trzecią Drogą (jeden mandat). Natomiast w okręgu nr 35 nieznacznie wygrała Koalicja Obywatelska przed PiS (po cztery mandaty). W okręgu tym mandat zdobyły także Trzecia Droga i Nowa Lewica. Procentowy rozkład głosów sugerował, że walka o sejmik rozegra się między KO i PiS, które w wyborach sejmowych uzyskały powyżej 30%. Trzecia Droga

¹³ Uchwała nr II/8/18 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 4 grudnia 2018 r. w sprawie wyboru Marszałka Województwa Warmińsko-Mazurskiego, <https://bip.warmia.mazury.pl/akty/13111/uchwala-w-sprawie-wyboru-marszalka-wojewodztwa-warmińsko-mazurskiego.html>, [dostęp: 2.07.2024].

¹⁴ Uchwała nr II/9/18 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 4 grudnia 2018 r. w sprawie wyboru Wicemarszałków i pozostałych Członków Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego, <https://bip.warmia.mazury.pl/akty/13112/uchwala-w-sprawie-wyboru-wicemarszalkow-i-pozostalych-czlonkow-zarzadu-wojewodztwa-warmińsko-mazurskiego.html> [dostęp: 3.07.2024].

¹⁵ Uchwała nr LIV/824/23 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 7 listopada 2023 r. w sprawie wyboru Marszałka Województwa Warmińsko-Mazurskiego, <https://bip.warmia.mazury.pl/akty/17145/uchwala-w-sprawie-wyboru-marszalka-wojewodztwa-warmińsko-mazurskiego.html> [dostęp: 3.07.2024].

¹⁶ Uchwała nr LIV/825/23 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 7 listopada 2023 r. w sprawie uzupełnienia składu Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego, <https://bip.warmia.mazury.pl/akty/17146/uchwala-w-sprawie-uzupelnienia-skladu-zarzadu-wojewodztwa-warmińsko-mazurskiego.html> [dostęp: 3.07.2024].

¹⁷ A. Mielnicki, *Kim jest nowy wojewoda warmińsko-mazurski?*, <https://gazetaolsztynska.pl/1002585,Kim-jest-nowy-wojewoda-warmińsko-mazurski.html> [dostęp: 3.07.2024].

(głównie PSL) z wynikiem około 15% traciła poparcie (w wyborach sejmikowych 2018 r. PSL zdobył ponad 19%), natomiast (Nowa) Lewica utrzymywała swoje 8%, co jednak mogło nie wystarczyć do zdobycia chociaż jednego mandatu – w 2014 r. lewica zdobyła mandat przy 8,49%, zaś w 2018 r. mandatu nie było przy 8,16% głosów.

W wyborach 2024 r. utrzymano podział województwa na okręgi wyborcze, ale zmieniło liczbę wybieranych w nich radnych – jeden mandat przesunięto z okręgu nr 3 do okręgu nr 2¹⁸. Była to niezrozumiała decyzja, gdyż okręg nr 3 pozostawał najludniejszym okręgiem województwa (tabela 16.2). Po zmianach w okręgu nr 2 jeden mandat przypadał na 33 007 wyborców, natomiast w okręgu nr 3 ten przelicznik wynosił 39 186. Przed zmianami proporcja była odwrotna – w okręgu nr 2 jeden mandat na 38 509 wyborców, w okręgu nr 3 – na 33 588. Dla porównania w pozostałych okręgach było to: nr 1 – 37 283, nr 4 – 35 186, nr 5 – 33 658¹⁹.

Wybory były najmniej konkurencyjne w historii (tabela 16.1). Zarejestrowano najmniejszą liczbę komitetów, najmniejszą liczbę list i – w konsekwencji – najmniejszą liczbę kandydatów. Tych ostatnich było prawie dwa razy mniej niż w 2002 r. Należy przypomnieć, że przed wyborami 2018 r. Kodeks wyborczy ograniczył liczbę kandydatów w ten sposób, że ich liczba na liście w okręgu nie może zawierać mniej niż pięć nazwisk i nie może być większa niż liczba radnych wybieranych w danym okręgu, powiększona o dwóch kandydatów. Pomimo tego zastrzeżenia liczba kandydatów z bieżącej elekcji była znacząco niższa niż w wyborach poprzednich.

Tabela 16.1. Podmioty zarejestrowane w wyborach do sejmiku warmińsko-mazurskiego w latach 2002-2024

Wyszczególnienie	2002	2006	2010	2014	2018	2024
Liczba komitetów	12	14	9	10	11	8
Liczba list	50	47	39	41	40	32
Liczba kandydatów	462	423	357	376	291	236

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Państwowe Komisji Wyborczej.

Ogółem pełnych list (tzn. liczba mandatów plus dwa) zarejestrowano dwadzieścia. W żadnym okręgu nie było kompletu kandydatów. Wszystkie duże komitety zarejestrowały listy w każdym okręgu. Spośród mniejszych komitetów KW Stowarzyszenie „Bezpartyjni Samorządowcy” zdołał zarejestrować listy w okręgach nr 2, 3, 4 i 5 (ogółem 27 osób), KW Normalny Kraj – w okręgach nr 1 i 2 (10 osób), zaś KW Polska Liberalna! Strajk Przedsiębiorców – tylko w okręgu nr 3 (7 osób).

¹⁸ *Postanowienie nr 2/2024 Komisarza Wyborczego w Olsztynie I z dnia 17 stycznia 2024 r. w sprawie podziału województwa warmińsko-mazurskiego na okręgi wyborcze, ustalenia ich granic, numerów oraz liczby radnych wybieranych w każdym okręgu*, Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz., poz. 540.

¹⁹ O zasadzie równości zob. np. R. Piotrowski, *Zasada równości a wybory do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej*, [w:] *Zasada równości oraz problematyka reprezentatywności w wyborach do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej*, Kancelaria Senatu, Warszawa 2012, s. 37-43.

Podział kandydatów ze względu na płeć był prawie równy – 117 kobiet i 119 mężczyzn. Trzy komitety zgłosiły większą liczbę kobiet od mężczyzn – PiS (20:19), KO (21:19) i Bezpartyjni Samorządowcy (14:13), zaś w Trzeciej Drodze była równość – po 20 kobiet i mężczyzn. Kobiety były liderkami dwunastu list (z 32 ogółem). Średnia wieku kobiet to 49,8 roku, a mężczyzn – 53 lata.

Pośród 236 osób zgłoszonych w wyborach sejmikowych 38 uczestniczyło także we wcześniejszych wyborach do sejmu 2023 r. Do senatu kandydowały cztery osoby; jak już wspomniano – dwie zdobyły mandat (Brzezin i Piotrowska), zaś dwie nie uzyskały reelekcji – Bogusława Orzechowska i Małgorzata Kopiczko, które zasiły listy PiS (obie na pozycji pierwszej w swoich okręgach).

Wszystkie ugrupowania sprawiały wrażenie zaskoczonych rozpoczęciem kampanii wyborczej do sejmiku. Przez kilka tygodni nie przedstawiały ani list kandydatów, ani chociaż załączku programu wyborczego. Jeszcze przed startem kampanii (stosowne rozporządzenie zostało opublikowane 29 stycznia 2024 r.) marszałek Kuchciński, jako szef miejskich struktur PO, publicznie przedstawił kandydata partii na prezydenta Olsztyna Roberta Szewczyka²⁰. Wydaje się, że układanie list sejmikowych było uzależnione od innych szczebli samorządowych – głównie dużych miast i rad powiatów.

Pierwszą partią, która przystąpiła do konstruowania list do sejmiku, było PSL. 3 lutego na partyjnym profilu Facebook pojawił się lakoniczny wpis: „Zarząd wojewódzki PSL właśnie ustalił liderów list do wyborów w sejmikach!”²¹ wraz z gratulacjami dla sztabu wyborczego. Był to wyraz nacisku na koalicjanta z Trzeciej Drogi – Polski 2050 Szymona Hołowni. Oba ugrupowania miały tworzyć wspólny komitet, ale nie jest tajemnicą, że partia Hołowni nie miała kadr do prowadzenia kampanii, ani też doświadczonych i rozpoznawanych kandydatów. Liderów publicznie przedstawiono jednak dopiero dwa tygodnie później (16 lutego) podczas konferencji transmitowanej m.in. przez Facebook²². Szef PSL G.M. Brzezin przedstawił czworo liderów list – Marię Bąkowską w okręgu nr 1, Sylwię Jaskulską w okręgu nr 6, Bogdana Bartnickiego w okręgu nr 2, Bogusława Wisowatego w okręgu nr 5. W okręgu elbląskim (nr 3) Jan Bobek z PSL otrzymał pozycję drugą. Brzezin nie wspominał, kto będzie „jedyneką” listy w tym okręgu. Na pytanie dziennikarza o lidera, poseł Brzezin przyznał, że nie chce przekreślić nazwiska i poda je później. Prawdopodobnie go nie znał, a pakt koalicyjny zakładał, że cztery okręgi zostaną obsadzone ludowcami. Brzezin podkreślił, że drugi będzie radny J. Bobek, a ostatni na liście – prezydent Elbląga Witold Wróblewski. Bobek był radnym sejmiku, zaś w wyborach 2023 r. bezskutecznie kandydował do sejmu. Brzezin podczas konferencji tytułował Bąkowską, Jaskulską i Bartnickiego „marszałkami”, mimo że w tym gronie jedynie Jaskulska była wicemarszałkiem, a pozostała dwójka cztery miesiące wcześniej została

²⁰ K. Grosz, *Robert Szewczyk kandydatem Koalicji Obywatelskiej na prezydenta Olsztyna*, <https://gazetaolsztynska.pl/1012980,Robert-Szewczyk-kandydatem-Koalicji-Obywatelskiej-na-prezydenta-Olsztyna-ZDJ-ECIA.html> [dostęp: 5.07.2024].

²¹ *PSL Warmia i Mazury*, <https://www.facebook.com/pslwarmiamazury/posts/pfbid035rkik5QjMPUsu9zg6zncrJ1iqTVDBtKf2JCZNM8Wpj9GkZAzGjygUeZH71Sbhkzl> [dostęp: 5.07.2024].

²² *PSL Warmia i Mazury*, <https://fb.watch/uOqiFfelJ4/> [dostęp: 5.07.2024].

dokooptowana do zarządu województwa jako jego członkowie spoza sejmiku. Ostatecznie obwieszczono, że liderem w okręgu elbląskim będzie Robert Szczepański²³, radny gminy Małdyty, który w 2018 r. startował z własnego komitetu.

„Jedynkami” w czterech okręgach byli zatem ludowcy, tzn. troje członków dotychczasowego zarządu województwa i biznesmen B. Wisowaty, kojarzony z PSL, zaś w jednym okręgu liderem był przedstawiciel Polski 2050. PSL w mijającej kadencji miało siedmiu radnych. Oprócz wskazanych Jaskulskiej i Bobka do sejmiku kandydowali także: Marcin Piwowarczyk, który był zgłoszony przez Trzecią Drogę w wyborach sejmowych, a teraz otrzymał trzecią pozycję w swoim okręgu (nr 5), i Jolanta Szulc, która znalazła się na ostatniej (dziewiątej) pozycji w okręgu nr 2. Radny wszystkich kadencji Edward Adamczyk (76 lat) walczył tym razem o mandat radnego powiatu w Olecku (bezsukcesyjnie). Natomiast Stanisław Żelichowski (80 lat) nie zdecydował się na kandydowanie, podobnie jak Marek Sztet (68 lat). Brak trzech rozpoznawanych twarzy PSL rekompensowało „marszałkami” (według słów Brzezina) i to oni mieli być lokomotywami list.

Drugim ugrupowaniem, które ogłosiło swoje listy (i to od razu pełne), była KO – uczyniła to w sobotę 24 lutego 2024 r. w Olsztynie. Szef wojewódzkich struktur PO poseł Jacek Protas powiedział podczas konferencji, że 2/3 inwestycji publicznych w Polsce oraz większość usług publicznych realizują samorządy terytorialne. Dodał, że „15 października Polacy nie tylko wybrali wolność, niezależne sądy, współpracę z UE i naszymi sąsiadami, ale również decentralizację i wzmocnienie samorządu terytorialnego w Polsce”²⁴. Marszałek Kuchciński wymienił kilka wyzwań, przed którymi stał samorząd województwa: budowę Centrum Zdrowia Psychicznego dla dzieci i młodzieży, budowę szpitalnego oddziału ratunkowego przy szpitalu wojewódzkim, budowę ulicy Nowobałtyckiej oraz łącznika od ulicy Warszawskiej do obwodnicy w Olsztynie²⁵.

„Gazeta Olsztyńska” wymieniła kandydatów w następującym porządku: okręg nr 1 – Teresa Astramowicz-Leyk i Tadeusz Politewicz (pozycje 2 i 3), okręg nr 2 – Bernarda Hordejuk, Tadeusz Sobierajski i Katarzyna Królak, okręg nr 3 – Robert Turlej, Elżbieta Ruda i Marek Chyl, okręg nr 4 – Jarosław Słoma, Maria Dzienisiewicz, Stefan Marcinkiewicz, okręg nr 5 – Katarzyna Sobiech, Sławomir Chmieliński i Magdalena Lewkowicz. Przypomniano, że o mandat powalczy także aktualny wicemarszałek Miron Sycz, który otrzymał ostatnią pozycję w okręgu nr 3²⁶. Z powyższej grupy nowymi kandydatami byli: R. Turlej, dotychczas radny Elbląga; E. Ruda, która w 2018 r. kandydowała na burmistrza

²³ *Prezydent Elbląga Witold Wróblewski wystartuje w wyborach do sejmiku województwa warmińsko-mazurskiego z ostatniego miejsca z listy PSL*, <https://dziennikelblaski.pl/1020498,Prezydent-Elblaga-Witold-Wroblewski-wystartuje-w-wyborach-do-sejmiku-wojewodztwa-warmińsko-mazurskiego-z-ostatniego-miejsca-z-listy-PSL.html> [dostęp: 5.07.2024].

²⁴ [lh], *Marcin Kuchciński: w najbliższym czasie nasz region czeka wiele dobrego*, <https://gazetaolsztyńska.pl/1023008,Marcin-Kuchcinski-w-najblizszym-czasie-nasz-region-czeka-wiele-dobrego.html> [dostęp: 5.07.2024]

²⁵ [AM], *Marcin Kuchciński: W najbliższym czasie nasz region czeka wiele dobrego*, „Gazeta Olsztyńska” 26.02.2024, s. 3.

²⁶ Tamże.

Braniewa; M. Dzienisiewicz, kierownik Środowiskowego Domu Samopomocy w Olecku; socjolog UWM S. Marcinkiewicz; przedsiębiorca S. Chmieliński oraz M. Lewkowicz, która m.in. przez dwa lata była wicestarostą Mrągowskim, a w mijającej kadencji była radną Mrągowa.

„Gazeta Olsztyńska” zaznaczyła, że najmłodszym kandydatem był 20-letni Michał Butkiewicz, student prawa z Elbląga²⁷. Nie wspomniała o najstarszym, którym był T. Politewicz, mający 77 lat radny wojewódzki od czterech kadencji. Na listach PO/KO zabrakło miejsc dla dwojga dotychczasowych radnych – Grażyna Kluge została zgłoszona w wyborach do Rady Miasta Elbląga (zdobyła mandat), zaś Julian Osiecki (77 lat), radny wszystkich kadencji, dyrektor MOPS w Mrągowie, w 2019 r. przeszedł na emeryturę i zrezygnował ze startu w 2024 r. Z tego wynika, że w Elblągu nastąpiła zamiana miejsc – za G. Kluge wystawiono R. Turleja. Należy zauważyć, że listy ze wszystkimi kandydatami opublikowało Radio Olsztyn na swojej stronie internetowej²⁸.

W dniu 3 marca swoje „jedynki” zaprezentowało PiS. „Gazeta Olsztyńska” podała tę informację tylko w wydaniu internetowym²⁹, zaś w wersji papierowej³⁰ odnotowano jedynie kandydaturę Grzegorza Smolińskiego na prezydenta Olsztyna. Także Radio Olsztyn skupiło się na G. Smolińskim³¹. Listę w okręgu olsztyńskim otwierał Paweł Warot, wcześniej dyrektor oddziału Instytutu Pamięci Narodowej, w okresie od sierpnia 2023 r. do stycznia 2024 r. pełniący obowiązki dyrektora TVP Olsztyn. Pozostałe „jedynki” to: była senator Bogusława Orzechowska w okręgu ostródzkim, radny wojewódzki Marcin Kazmierczuk z okręgu elbląskiego, a z okręgu szczycieńskiego również radny Patryk Kozłowski i w Ełku była senator Małgorzata Kopiczko.

Pierwsze miejsca przypadły zaledwie dwóm dotychczasowym radnym; dwie „jedynki” dostały byłe senatorki, a w okręgu nr 1 liderem została wschodząca gwiazda PiS. Do końca kampanii główne media olsztyńskie nie przedstawiły list kandydatów PiS. W okręgu nr 1 znaleźli się m.in. radna Bożenna Ulewicz, radny Dariusz Rudnik, kurator oświaty Marek Nowacki (pozycja czwarta) oraz poseł VIII kadencji z Kukiz'15 Andrzej Maciejewski na ostatniej pozycji. W okręgu nr 2 na kolejnych miejscach byli m.in. Jarosław Bogusz, szef ostródzkiego PiS (pozycja druga), Ewa Wiśniewska, dyrektor Centrum Kultury w Iławie i Ostródzie (pozycja trzecia), Anna Piątek, żona wójta Kurzętnika i urzędniczka KRUS (pozycja piąta). Na listy nie wpisano dotychczasowego radnego Grzegorza Kierozalskiego (startował do rady powiatu ostródzkiego). Natomiast radna M. Palińska, która

²⁷ Tamże.

²⁸ A. Skargo, *Koalicja Obywatelska zaprezentowała kandydatów w wyborach do sejmiku*, <https://radioolsztyn.pl/koalicja-obywatelska-zaprezentowala-kandydatow-w-wyborach-do-sejmiku/01743907> [dostęp: 6.07.2024].

²⁹ S. Kryściński, *Znamy kandydatów PiS do sejmiku i na stanowisko prezydenta Olsztyna*, <https://gazetaolsztyńska.pl/olsztyn/1025665,Znamy-kandydatow-PiS-do-sejmiku-i-na-stanowisko-prezydenta-Olsztyna.html> [dostęp: 6.07.2024].

³⁰ K. Grosz, *PiS i Trzecia Droga odkryły karty wyborcze*, „Gazeta Olsztyńska” 5.03.2024, s. 6.

³¹ M. Kwiatkowska, *Prawo i Sprawiedliwość zaprezentowało kandydata na prezydenta Olsztyna*, <https://radioolsztyn.pl/prawo-i-sprawiedliwosc-zaprezentowalo-kandydata-na-prezydenta-olsztyna/01745370#> [dostęp: 7.07.2024].

objęła mandat po R. Gontarzu, trafiła na pozycję czwartą. W okręgu nr 3 zgłoszono m.in. emerytowanego komendanta Państwowej Straży Pożarnej w Elblągu Łukasza Kochana (pozycja druga), który w 2023 r. startował do senatu, na pozycje trzecią były radną miejską Elbląga Małgorzatę Adamowicz (szefową miejscowej delegatury kuratorium oświaty) czy przedsiębiorczynię Jolantę Andruszkiewicz, szefową bartoszyckiego Klubu Gazety Polskiej (pozycja czwarta). Radny Jacek Pawlik zdecydował się walczyć o urząd wójta Gminy Kiwity (wygrał). W okręgu nr 4 na pozycji drugiej umieszczono Piotra Soćkę, sekretarza wojewódzkiego PiS, radnego powiatu kętrzyńskiego oraz wicekuratora oświaty Wojciecha Cybulskiego (pozycja trzecia). Na liście nie znalazło się miejsce dla radnych Pawła Czepiela i Grzegorza Prokopa. Natomiast w okręgu nr 5 na pozycji drugiej był Mateusz Szkaradziński, dyrektor oddziału Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, na pozycji trzeciej generał broni Krzysztof Radomski i na ostatniej pozycji – były kandydat na burmistrza Giżycka i radny tego miasta Piotr Andruszkiewicz.

Już w lutym Lewica ogłosiła, że jej kandydatem na prezydenta Olsztyna będzie Bartosz Grucela. Uczyniła to na konferencji, na której byli obecni m.in. poseł i sekretarz generalny Nowej Lewicy Marcin Kulasek i poseł, współprzewodniczący Lewicy Razem Adrian Zandberg. Nie mówiono nic o kandydatach do sejmiku. Informacji na ten list sejmikowych nie podały żadne olsztyńskie media. Przykładowo strona internetowa Radia Olsztyn tylko jeden raz wspominała kandydata do sejmiku Stanisława Szatkowskiego przy okazji wizyty współprzewodniczącej Lewicy Razem Magdaleny Biejat i jej poparcia dla kandydatury B. Gruceli³². W okręgu nr 1 listę otwierał wspomniany S. Szatkowski, emeryt, były wojewoda, za nim na pozycji drugiej Jarosław Szunejko, przewodniczący warmińsko-mazurskiego Ogólnopolskiego Porozumienia Związków Zawodowych, i na pozycji trzeciej Ireneusz Nalazek, w przeszłości radny Olsztyna, który czterokrotnie bezskutecznie kandydował do sejmiku, a w 2023 r. do sejmu. W okręgu nr 2 listę otwierała przedsiębiorczyni Grażyna Kłodnicka, a zamykał Władysław Mańkut, dwukrotny radny sejmikowy. W okręgu nr 3 liderem został były wiceprezydent Elbląga Janusz Nowak, w okręgu nr 4 – radna Węgorzewa Anna Bolik-Kun, a w okręgu nr 5 – przedsiębiorca z Giżycka Dariusz Kowalczyk.

Konfederacja zgłosiła kandydatów w ramach KWW Konfederacja i Bezpartyjny Samorządowcy. W okręgu nr 1 listę otwierał Piotr Lisiecki, za nim znajdował się Andrzej Wyrębek – obaj w przeszłości kandydowali do sejmu i sejmiku. Liderem w okręgu nr 2 był Jan Zelma (kandydował do Sejmu RP w 2023 r.), w okręgu nr 3 – youtuberka Polka na Bałkanach – Liliana Wiadrowska, w okręgu nr 4 – przedsiębiorca Bogumił Kowszuk, zaś w okręgu nr 5 – mikrobiolog i radny Biały Piskiej Marcin Siejk.

³² A. Piedziewicz, *Kandydaci Lewicy obiecują tanie mieszkania na wynajem*, <https://radioolsztyn.pl/kandydaci-lewicy-obiecuj-tanie-mieszkania-na-wynajem/01750702> [dostęp: 7.07.2024].

16.3. Kampania wyborcza

Jak wspomniano, główne komitety większość energii skierowały na kampanie miejskie. Sejmikowa kampania odbywała się głównie na profilach Facebook poszczególnych kandydatów – kandydaci zmieniali tło w swoich profilach i zamieszczali posty o swoich aktywnościach kampanijnych. Partie rozklejały masowo plakaty z wizerunkiem swoich kandydatów wszystkich szczebli, w związku z czym w jednym miejscu można było natknąć się na plakaty osób startujących w wyborach wszystkich rodzajów samorządów i trudno było stwierdzić, kto do jakiego szczebla kandyduje. Generalnie kampania była bardzo krótka i bardzo nudna. Przykładowo w Olsztynie i okolicach prawdopodobnie największe bilbordy mieli T. Politewicz (nieustannie fotografujący się w lekarskim kitlu ze stetoskopem) z KO oraz Maria Bąkowska (PSL-TD). Kandydaci praktycznie nie reklamowali się w prasie drukowanej, nie było także wywiadów z nimi. W ostatnim tygodniu przed głosowaniem w największej gazecie regionu (dodatku pt. „Gazeta Olsztyńska Tygodnik Warmii i Mazur”) na pierwszej stronie ukazało się duże zdjęcie marszałka z podpisem „Marcin Kuchciński: Twój głos siłą regionu” i odesłanie do artykułu na stronie trzeciej. Zdjęcie i artykuł na marginesie był oznaczony jako reklama, jednak bez wskazania, kto odpowiada za tę promocję wyborczą³³. Kilka stron dalej podobny „artykuł” dotyczący wojewódzkiej polityki senioralnej był opatrzony zdjęciem Marii Bąkowskiej, podpisanej jako „Członkini Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego”. Zdjęcie było identyczne z wizerunkiem kandydatki umieszczonym na plakatach i ulotkach. Tekst – mimo że niepodpisany przez autora – miał narrację prowadzoną w pierwszej osobie, co sugerowało, że jest to forma sprawozdania z działalności M. Bąkowskiej jako członkini zarządu województwa. W ostatnim akapicie znajdowało się zaproszenie do kontaktu i podano adres strony internetowej urzędu marszałkowskiego³⁴. Ponieważ oba materiały nie zostały oznaczone przez komitety wyborcze, prawdopodobnie reklamodawcą był urząd marszałkowski. Tego typu „artykuł” znalazł się także na innej stronie tego wydania³⁵.

16.4. Rezultaty wyborów

W 2018 r. Państwowa Komisja Wyborcza podawała stosunek kart wydanych do liczby uprawnionych. W tabeli 16.2 podano frekwencję rozumianą jako stosunek liczby kart ważnych do liczby osób uprawnionych i dokonano przeliczenia frekwencji według reguł

³³ *Idźmy na wybory – potrzebni są nam lokalni liderzy*, „Gazeta Olsztyńska Tygodnik Warmii i Mazur” 4-10.04.2024, s. 3.

³⁴ *Wszyscy jesteśmy seniorami...*, „Gazeta Olsztyńska Tygodnik Warmii i Mazur” 4-10.04.2024, s. 6.

³⁵ Na stronie 16 zamieszczono całostronicową reklamę udającą artykuł podsumowujący partnerstwo między gminą Iława i jej wójtem (zabiegającym o reelekcję) Krzysztofem Hermacińskim a Grupą Meblową Szyńska. Nie wiadomo, kto opłacił reklamę – przedsiębiorstwo czy gmina? – *Synergia biznesu i kultury w Gminie Iława. Alina i Jan Szyńska Mecenasami Kultury 2023 roku*, „Gazeta Olsztyńska Tygodnik Warmii i Mazur” 4-10.04.2024, s. 16.

z 2024 roku. Z zamieszczonych danych wynika, że w województwie ubyto prawie 59 tys. wyborców, w każdym okręgu odnotowano niższą frekwencję, natomiast odsetek głosów ważnych wzrósł w każdym okręgu.

Tabela 16.2. Frekwencja i odsetek głosów ważnych w wyborach do sejmiku warmińsko-mazurskiego w latach 2018-2024

Nr okręgu	Liczba uprawnionych		Liczba kart ważnych		Frekwencja (%)		Odsetek głosów ważnych	
	2018	2024	2018	2024	2018	2024	2018	2024
1	230 634	223 700	125 677	112 595	54,49	50,33	93,68	95,82
2	241 826	231 055	128 024	119 056	52,94	51,52	90,35	92,84
3	253 205	235 118	125 378	112 063	49,52	47,66	93,01	94,73
4	187 548	176 255	89 410	81 877	47,67	46,45	91,61	93,35
5	213 728	201 950	111 719	102 283	52,27	50,64	90,93	92,64
Województwo	1 126 941	1 068 078	580 208	527 874	51,45	49,42	91,95	93,92

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej.

W liczbach bezwzględnych wybory w skali województwa wygrała KO, zdobywając 13 mandatów, przed PiS (11) i TD (6). Jeden mandat więcej uzyskała KO kosztem PSL. Mimo spadku liczby mieszkańców uprawnionych do głosowania KO powiększyła elektorat o prawie 11 tys. – przez dziesięć lat o prawie 58 tys. Drugie na mecie PiS pozyskało 2201 wyborców, natomiast od elekcji w 2014 r. przybyło ich ponad 71 tys. Z kolei PSL (tym razem w koalicji z Polską 2050) od czasu „cudu nad urną” w 2014 r. systematycznie traci – ubywa już prawie połowa elektoratu (ponad 159 tys.). Zajmująca w 2018 r. czwarte miejsce Lewica tym razem została prześcignięta przez Konfederację; w 2018 r. na komitet SLD Lewica Razem oddano 43 535 głosów, zaś na Partię Razem 12 309 (łącznie 55 844 głosy). Okazuje się, że nowy projekt lewicowy nie zyskał akceptacji.

Tabela 16.3. Wyniki uzyskane przez poszczególne komitety wyborcze w wyborach do sejmiku warmińsko-mazurskiego w 2024 r.

Komitet	Liczba głosów	Odsetek głosów	Liczba mandatów	Odsetek mandatów
KKW Koalicja Obywatelska	173 053	34,90	13	43,33
KW Prawo i Sprawiedliwość	152 370	30,73	11	36,67
KKW Trzecia Droga PSL-PL2050 Szymona Hołowni	82 420	16,62	6	20,00
KWW Konfederacja i Bezpartyjni Samorządowcy	37 011	7,47	0	0
KKW Lewica	31 238	6,30	0	0
KW Stowarzyszenie „Bezpartyjni Samorządowcy”	13 156	2,35	0	0
KW Normalny Kraj	5 176	1,04	0	0
KW Polska Liberalna! Strajk Przedsiębiorców	1 366	0,28	0	0
Suma	795 790	100	30	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej.

W podziale na okręgi rezultaty wyborów zebrano w tabeli 16.4. Wynika z niej, że KO wygrało w trzech okręgach, w tym w okręgu nr 1 deklasując konkurentów. Natomiast PiS wygrało w dwóch okręgach, z tego w okręgu nr 2 zaledwie o 273 głosy.

Tabela 16.4. Rozkład poparcia dla komitetów w poszczególnych okręgach

Komitet	Okręg nr 1		Okręg nr 2		Okręg nr 3		Okręg nr 4		Okręg nr 5	
	V	%	V	%	V	%	V	%	V	%
KO	47 820	44,32	34 898	31,57	36 654	35,53	26 535	34,71	27 146	28,65
PiS	26 450	24,52	35 171	31,82	34 360	32,37	25 118	32,86	31 271	33,00
TD	12 931	11,99	20 291	18,36	16 068	15,14	11 669	15,27	21 461	22,65
KiBS	8 774	8,13	9 319	8,43	6 329	5,96	5 427	7,10	7 162	7,56
Lewica	9 394	8,71	5 358	4,85	7 806	7,35	4 421	5,78	4 259	4,49

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej.

KO systematycznie powiększa przewagę w okręgu nr 1, tym razem przybyło jej prawie 9,5 tys. głosów. Wszystkie pozostałe komitety (oprócz Konfederacji) odnotowały tu spadki. KO obroniła wszystkie trzy mandaty (Tadeusz Politewicz, Marcin Kuchciński, Teresa Astramowicz-Leyk), PiS utrzymało dwa mandaty – reelekcja Bożeny Ulewicz i debiut Pawła Warota, zaś Trzecia Droga zdobyła jeden mandat dla liderki listy z PSL Marii Bąkowskiej.

W okręgu nr 2 doszło do zmian – poprzednio wygrało tu PSL (34 383 głosy, 29,72%), zdobywając dwa mandaty. Tym razem jako TD na listę zgłosowało prawie 14 tys. osób mniej, a mandat dostał tylko lider listy, kandydat PSL Bogdan Bartnicki. Drugie w 2018 r. PiS powiększyło elektorat o 3 tys. i zwiększyło liczbę mandatów o jeden – mandaty otrzymały kobiety: Bogusława Orzechowska (pozycja pierwsza), Ewa Wiśniewska (pozycja trzecia) i Anna Piątek (pozycja piąta). Wszystkie debiutują w gronie radnych. Mandatu nie zdobyła dotychczasowa radna Magdalena Palińska (siódmy wynik na liście). Na KO zgłosowało ponad 8 tys. więcej osób niż poprzednio i w efekcie obroniła ona mandaty liderki listy Bernadety Hordejuk i Katarzyny Królak (pozycja trzecia) oraz zdobyła trzeci mandat dla Tadeusza Sobierajskiego (pozycja druga). Gdyby przeliczyć głosy na mandaty według poprzednich reguł, tzn. przy sześciu mandatach w okręgu, okazałoby się, że PiS wzięłoby trzy mandaty, KO – dwa, a PSL-TD – jeden.

W okręgu nr 3 ponownie wygrała KO, ale bez Mirona Sycza, (który zmarł 4 kwietnia 2024 r., tuż przed dniem głosowania). Komitet otrzymał ponad 6 tys. głosów mniej niż w 2018 r. Wystarczyło to jednak do obronienia wyniku – mandaty zdobyła pierwsza trójka z listy, tzn. Robert Turlej (16125 głosów), Elżbieta Ruda (4090) i Marek Chyl, który obronił mandat (4351). Na PiS oddano więcej głosów niż poprzednio (+1430), ale ugrupowanie straciło jeden mandat (Jolanta Andruszkiewicz, która osiągnęła dopiero czwarty wynik na liście). Mandat obronił lider Marcin Kazimierczuk, a nowym radnym został Łukasz Kochan (druga pozycja i drugi wynik). Jak uprzednio zauważono, radny

Jacek Pawlik z tego okręgu startował w wyborach gminnych. Mandat obronił Jan Bobek (4577 głosów) z PSL-TD, zaś lider listy (od Hołowni) zajął dopiero czwarte miejsce (1660 głosów). Przy przeliczeniu, jak poprzednio, okazałoby się, że KO i PiS zdobyłyby po trzy mandaty, a PSL uzyskałby jeden. Łącznie w okręgach nr 2 i 3 KO zdobyła sześć mandatów, PiS otrzymało pięć, a PSL – dwa. Według starych reguł to PiS miałyby sześć mandatów, a KO uzyskałaby pięć, wyjaśnił się zatem powód przesunięć mandatów między okręgami.

W okręgu nr 4 mandaty obronili radni KO Jarosław Słoma i Zbigniew Homza (tym razem z piątej pozycji na liście). Dwa mandaty PiS przypadły debiutantom Małgorzacie Kopiczko i Piotrowi Sołce. Natomiast mandat dla Trzeciej Drogi zdobył Bogusław Wisowaty z PSL. Należy odnotować, że skurczyły się elektoraty KO i PSL, zaś na PiS zagłosowało prawie 2,5 tys. osób więcej.

Z kolei w okręgu nr 5 PiS utrzymało pierwsze miejsce, mimo utraty 911 głosów. Mandat obronił Patryk Kozłowski, a drugi wziął Piotr Andruszkiewicz, startujący z ostatniej pozycji, który o ponad trzysta głosów wyprzedził Mateusza Szkaradzińskiego zajmującego pozycję trzecią. KO jako jedyny komitet w tym okręgu powiększyła elektorat (o 163 głosy). Mandaty uzyskały liderka Katarzyna Sobiech i Magdalena Lewkowicz (z trzeciej pozycji). Dwa mandaty otrzymała także Trzecia Droga – reelekcja Sylwii Jaskulskiej (PSL) oraz debiut Rafała Wilczka (druga pozycja, 2529 głosów), który był desygnowany przez Polskę 2050.

Tabela 16.5. Rozmiar nadreprezentacji w wyborach do sejmiku województwa warmińsko-mazurskiego w 2024 r.

Wyszczególnienie	KO	PiS	TD	KiBS	Lewica
Mandaty w sejmiku (%)	43,33	36,67	20,00	0	0
Poparcie (%)	34,90	30,73	16,62	7,47	6,30
Różnica	8,43	5,94	3,38	-7,47	-6,30
Rozmiar nadreprezentacji	0,24	0,19	0,20	-1	-1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej.

Tabela 16.6. Wartości indeksów rywalizacyjności w wyborach sejmiku województwa warmińsko-mazurskiego oraz efektywnej liczby partii na poziomie województwa w latach 2010-2024

Wyszczególnienie	2010	2014	2018	2024
Poparcie dla 1. komitetu (%)	34,84 (PO)	37,09 (PSL)	30,49 (KO)	34,90 (KO)
Poparcie dla 2. komitetu (%)	24,17 (PSL)	26,88 (PO)	28,15 (PiS)	30,73 (PiS)
Poziom rywalizacyjności	0,69	0,72	0,92	0,88
ELP (poziom sejmiku)	3,05	2,93	2,94	2,85

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej.

Wyniki wyborów sugerują, że KO zwiększyła liczbę mandatów kosztem PSL (TD) – otrzymała 13 mandatów przy 12 poprzednio, zaś PSL otrzymał sześć mandatów, a miał ich siedem. Należy jednak pamiętać, że w okręgach nr 2 i 3 dokonano zmian w liczebności mandatów. Gdyby utrzymano zasady gry, KO i PiS miałyby po dwanaście miejsc w sejmiku. Rozmiar nadreprezentacji PiS w całym województwie wynosiłby 0,30, zaś KO – 0,14. Wydaje się, że zastosowany *gerrymandering* okazał się „mniejszym złem” – obecny wynik KO (0,24) jest niższy niż hipotetyczne 0,30 PiS.

W 2018 r. indeks rywalizacyjności zbliżył się do 1, co oznaczało to, że wystąpiła prawie równowaga między dwoma najpopularniejszymi komitetami. Obecnie indeks znowu wychylił się w stronę zera. Przewaga wygrywającego komitetu nad drugim powiększyła się. Z drugiej strony dwa najlepsze komitety przekroczyły barierę 30% poparcia, co wydarzyło się po raz pierwszy w historii. Można ostrożnie postawić tezę, że na poziomie sejmiku zmierzamy w kierunku systemu dwuipółpartyjnego – dwie największe partie przejmują 2/3 głosów, zaś z pozostałych tylko jedna może liczyć na udział w podziale mandatów. W 2024 r. ostatni komitet, który wszedł do sejmiku, uzyskał ponad 16%, czyli tyle obecnie realnie wynosi próg wyborczy. Lewica (6,30%) i Konfederacja (7,47%), mimo że przekroczyły próg ustawowy, ciągle nie liczą się w grze.

16.5. Podsumowanie

Wybory w 2024 r. potwierdziły polaryzację społeczeństwa Warmii, Mazur i Powiśla. KO wchłonęła elektorat lewicy i częściowo ludowców, pozycjonując się jako główna siła anty-PiS. Prawo i Sprawiedliwość nie daje jednak za wygraną i po raz pierwszy w historii osiągnęło ponad 30% poparcia. Dwa bloki walczą między sobą o głosy, pozostawiając peleton w tyle. Lewica spadła już na piąte miejsce, co potwierdza tezę o przeniesieniu sympatii wyborców lewicowych na KO – w dwóch okręgach Lewica nie osiągnęła nawet pięcioprocentowego progu. Została wyprzedzona przez Konfederację (i Bezpartyjnych Samorządowców), ale jej reprezentanci – przy tak spolaryzowanej scenie – nie mogą liczyć na mandaty w sejmiku. Eksperyment pod nazwą TD na razie utrzymał się na powierzchni. Z sześciu uzyskanych mandatów pięć przypadło PSL, a tylko jeden Polsce 2050. Jeżeli w kolejnej elekcji Konfederacja nie zbliży się znacząco do TD (lub PSL), to będzie można stwierdzić, że województwo zostało zabetonowane – przez wiele lat rządzić tu będzie koalicja PO/KO z PSL/TD, a PiS znajdzie się w opozycji.